

Prisgitt

«Gunnar» er ute på anbud og skal flyttes til ny tjenesteleverandør. Kommunen gambler med hans mentale helse, frykter lillebror Dag. Han tok opp kampen.

TEKST: EIRIK DAHL VIGGEN FOTO: MATS JOHANNESSEN

AVHENGIG: «Gunnar» er svært utsatt hvis han mister miljøet rundt seg, bekrefter brev fra flere leger.

Er det virkelig sant at han skal flyttes? spør en fortvilet pleier over telefonen. Det er 9. juni 2009. Boligen har tapt anbudsrunden om 40 år gamle «Gunnar» Ljosland. Det bryter ut full forvirring i familien Ljosland. Gunnar skal ut. Lillebror Dag er fortvilet.

Gunnar er en «særlig ressurskrevende bruker» med vedtak om hel-døgns en-til-en-bemanning. Han bor i

en bolig drevet av Omsorgspartner Aktiv på Spikkestad sør for Drammen. Han har bodd seks ulike steder de siste sju årene. På det forrige stedet, et nevrocenter i Oslo, satt ofte Gunnar alene i en rullestol, ropende i frustrasjon inn mot veggen når familien kom på besøk. Dag frykter hva som vil skje hvis broren må flytte enda en gang. Hver flytting har utløst

uro og angst. Det har tatt måneder for Gunnar å roe seg.

UT AV MØRKET

Før var han en vellykket mann med prestisjejobb. Nå er soverommet, fellesstua og personalet Gunnars univers. For åtte år siden fikk han en hjerneskade. Han mistet taleevnen og kontrollen over musklene. Iblant forsvinner han inn i et mørke av frustrasjon og sinne. Det har tatt pleierne på Bølstadlia et og et halvt år å lære å tolke de få uttrykkene han har igjen. Han smiler når pleieren kommer inn og dulter ham i armen. En kontakt som ikke er mulig å prissette.

Bydel Frogner, som har ansvaret for tjenesten, har likevel funnet en annen leverandør som ifølge bydelen leverer bedre kvalitet til en betydelig lavere pris.

UTFORDRER KOMMUNEN

Lillebror Dag Ljosland (34) kommer fra en ressurssterk familie. Etter flere deltidsjobber innen rus og psykiatri kjenner han velferdsstaten fra innsiden. Han vet den fungerer. Det kan da ikke være slik at storebroren Gunnar skal miste hjemmet sitt bare for at bydelen skal spare penger?

Dag slår på laptop-en på stuebordet hjemme i borettslaget i Fjøsanger sør for Bergen sentrum. Han går inn på web-mail og skriver til bydel Frogner. Han ber om at flyttevedtaket utsettes siden pårørende ikke er informert. Han ber om sakspapirene. En uke senere kommer svaret. Flyttingen er ifølge bydelen «en ren forretningsmessig beslutning som ikke kan påklages». Dag svarer umiddelbart. Dette må utsettes til familien har fått summet seg. De vet ingenting om flyttedato eller hvor Gunnar skal

– Må følge konkurransereglene

– Når tjenesten har vært kjøpt inn av private før, er kommunen nødt til å utlyse konkurranse.

Kai Morten Terning (Frp)

Det forklarer byrådssekretær for helse og eldreomsorg Kai Morten Terning (Frp). – Bydelen har ikke lov til å bare videreføre eksisterende avtaler. Bydel Frogner mener de nye avtalene vil gi brukerne bedre kvalitet.

– Legene sier flytting kan være svært skadelig, hvordan er det forenlig med bedre kvalitet?

– Hvis vi hadde forlangt i konkurransen at tilbudet skal fortsette på samme sted, ville vi i praksis utelukket alle andre tilbydere enn dagens. Det ville ikke vært fair konkurranse, og et brudd på regelverket.

Kommunen vurderer sammen med KS å be departementet klargjøre hvordan konkurranse for denne type tjenester bør gjennomføres og om kontraktstid bør

utvides. Oslo jobber også for at det i størst mulig grad bør være et skille mellom bolig og den som yter tjenester, slik at personer kan fortsette å bo i den samme boligen selv om det er en ny leverandør som vinner konkurransen, forteller Terning.

FO OSLO: – FJERNER BRUKERMEDVIRKNINGEN

– Når man setter folk på anbud uten samråd med bruker eller pårørende, slår kommunen beina under sitt eget verdigrunnlag

Christian Haaland, FO Oslo

om brukerorientering, sier leder for yrkesfaglig utvalg for vernepleiere i FO Oslo, Christian Haaland. – Det er nettopp

tryggheten til menneskene rundt som gjør at disse brukerne har utbytte av et stabilt boligtilbud. Hvis brukeren og pårørende mener han har det bra der han er, skjønner jeg ikke at det kan være god kvalitet å flytte.

edv@lomedica.no

sendes. Etter lunsj kommer svaret. Gunnar skal flyttes til Aleris BOI, som driver bolig i nabokommunen Lier. Bydelen viser til et brev sendt ut i mars 2009. Men de pårørende har ikke fått brevet, bare hjelpevergen. I brevet står det at tjenesten vil bestå, men ingenting om flytting.

Overrasket får de vite at bydelen forberedte å sette Gunnar på anbud allerede et år i forveien.

Dag ringer Aleris BOI. De har ikke fått vite mer om Gunnar enn de få linjene som sto i konkurransegrunnlaget. Hvordan kan da bydelen slå fast at Aleris BOI kan gi Gunnar den beste hjelpen, undrer Dag. Han sender en ny e-post til bydelen. Hvorfor har ikke bydelen vurdert Bølstadlia som god nok når både pårørende og verge er svært fornøyd? Det er det beste hjemmet Gunnar har hatt siden hjerneskaden. Broren trenger ro. Etter flere runder på e-post lykkes Dag i å få utsatt flyttingen midlertidig.

SPARER MILLIONER PÅ ANBUD

Bydelen sparer millioner på å flytte noen av sine mest ressurskrevende brukere. Det bekrefter et informasjonsskriv som bydel Frogner selv la ut på anbudsdatabasen doffin.no den 6. november i fjor. Det var blant leverandørene med lavest pris at man også fant den beste kvaliteten, heter det i skrevet. Det har noe å gjøre med organisering og ressursbruk hos leverandøren, hevder bydelen.

TVANGSFlytting

Dag har hatt mye dårlig samvittighet. Han spør seg hele tiden om han gjør nok for å sikre Gunnar. Mens kona tar seg av mat og kveldsstell for ungene, setter Dag seg enda en gang foran pc-en. Han trenger hjelp nå. En tung- >>

veker. Han googler «advokat», «tvangsflytting» og «funksjonshemmedes rettigheter». I november 2009 hyrer han inn advokat Petter Kramås i advokatfirmaet Hestenes og Dramer. Dag vil ha den beste. Han vet dette kommer til å bli tøft.

LIVSFARLIG Å FLYTTE

Førjul 2009. Enda en gang klinger den glade oppstartsmelodien fra Windows inne på stua til Dag Ljosland. Kona er ikke like munter. Hun må legge barna på ett og tre år så Dag kan konsentrere seg. Dag og advokaten legger om strategien. De skriver et brev til Sunnaas sykehus, hvor Gunnar har vært til behandling to ganger og ber om en legeuttalelse. I sitt svar skriver legen at Sunnaas «har gjentatte ganger erfart at pasienter med liknende hjerneskader som hos (Gunnar) har blitt satt betydelig tilbake funksjonsmessig ved slike flyttinger, og at det tar lang tid å bygge opp et forhold der de kan fungere på samme nivå som før flyttingen». Legen skriver videre at han tror Gunnar har kapasitet til å reflektere over sin egen ulykkelige situasjon uten å klare å gi uttrykk for det. Dette vil gjøre ham «svært skadelidende» ved endringer han ikke har mulighet til å påvirke, skriver legen.

Godt, tenker Dag. Landets fremste ekspertise på Gunnars type hjerneskader må da veie tyngre enn noen kommunale anbudsteknikaliteter uten medisinsk grunnlag. Dag innhenter også en uttalelse fra Gunnars fastlege: Flytting nå kan være livstruende. Legeuttalelsene sendes til bydel Frogner. Dag venter på at flyttevedtaket skal rives i stykker. Det skjer ikke. De medisinske vurderingene framstår ikke som tilstrek-

FULLTIDSJOB: Dag har brukt hundrevis av timer foran pc-en for å få endret flyttevedtaket.

MENNESKER PÅ ANBUD

Bydel Frogner utlyste 1. januar 2009 konkurranse på tjenestetilbudet for fem særlig ressurskrevende brukere. Kontraktene gjelder for åtte år. Etter at kontraktene ble tildelt, har pårørende til tre av brukerne motsatt seg flytting.

Oslo doblet fra 2005 til 2010 sine innkjøp av boligplasser for psykisk utviklingshemmede. Private aktører driver 122 av totalt 778 plasser, ifølge et brev fra Byrådsavdeling for eldre og sosiale tjenester 22. april. Også bruken av private avlastningstilbud er doblet de siste fem årene mens private dagtilbud økte med 80 prosent.

kelig begrunnet, mener kommunen. De holder fast ved at Gunnar ikke har observasjonsevne og ikke vil ta skade av å flytte.

MØTTE BØYGEN

Fylkesmannen i Oslo og Akershus oppretter klagesak mot bydel Frogner. Den 19. august 2010 får Dag en e-post fra bydelsdirektøren, merket «Til orientering», som refe-

rerer fylkesmannens avgjørelse: «Det legges til grunn at en bydel i utgangspunktet kan velge hvilken privat leverandør de ønsker å inngå avtale med selv om det medfører at tjenestemottaker må bytte bolig fordi tjenesteytingen og boligen er knyttet sammen».

Bydelen forsikrer på doffin.no at den er klar over den «følelsesmessige siden» ved at brukere flyttes fra et omsorgssted til et annet. Det merker Dag Ljosland og familien hans lite til.

Dag har samlet sakspapirer nok til å fylle en bærepose. Innimellom prøver han å legge det vekk. Selv med landets fremste jus- og helseekspertise i ryggen, klarer han ikke å få stoppet tvangsflyttingen av Gunnar. Hvor er brukernes og de pårørendes medbestemmelse, spør han.

– De kunne bare tatt en telefon til oss og spurt om det var greit å flytte broren min. Vi ville sagt nei, så kunne de spart seg masse tid og penger.

For Dag Ljosland har ikke møtet med kommunen vært noen tur på servicetorget. Det er mer som et møte med Bøygen, hvor «Att og fram er like langt, inn og ut er like trangt».

edv@lomediamedia.no